

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Право Ради Європи»

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Право
Заняття	3 курс, 2 семестр 2026–2027 н.р.
Лекції	1 раз на тиждень
Семінарські	1 раз на тиждень
Кількість кредитів	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Мова викладання	Українська

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по батькові	Наливайко Ігор Олегович
Науковий ступінь	-
Вчене звання	-
Посада	Старший викладач кафедри публічного права
Контакти	nalyvaiko.i.o@nmu.one
E-mail	nalyvaiko.i.o@nmu.one
Профайл	https://publiclawntu.com.ua
Персональна сторінка	ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1532-2996 Google Scholar: https://surl.lu/cyavtm
Консультації	ауд.10/303, 2 години на тиждень (згідно графіку індивідуальних консультацій, що розміщений на інформаційному стенді кафедри)
Місце	Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», кафедра публічного права, 49005 м. Дніпро, пр. Дмитра Яворницького, 19; 10 корпус, 3 поверх, ауд. 303
Онлайн-консультації	електронна пошта (щоденно, окрім вихідних і святкових днів) та онлайн-платформа Microsoft Teams

1. Анотацію до курсу

Навчальна дисципліна «Право Ради Європи» є вибірковою складовою підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D8 «Право». Курс присвячено вивченню права Ради Європи як другого, поряд із правом Європейського Союзу, європейського права: його поняття і джерел, інституційної системи Ради Європи, конвенційного права та позасудових контрольних механізмів. Центральне місце в курсі займають Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та Європейський суд з прав людини: його організація і суддівський корпус, юрисдикція,

провадження, методи тлумачення Конвенції та практика, зокрема в кримінальних справах і справах, пов'язаних із воєнними злочинами та агресією проти України.

Опанування дисципліни передбачає поєднання лекційних і семінарських занять, самостійну роботу з міжнародними договорами, рішеннями Європейського суду з прав людини (база HUDOC), актами органів Ради Європи та науковими джерелами. Особлива увага приділяється формуванню вмінь аналізувати практику Суду, готувати заяву до ЄСПЛ, оцінювати її прийнятність і стежити за виконанням рішень, а також оцінювати відповідність національного законодавства стандартам Ради Європи.

Набуті знання та навички є основою для подальшої професійної діяльності у сфері захисту прав людини, адвокатури, судочинства, публічного управління та міжнародно-правового співробітництва, а також для проведення наукових досліджень у галузі міжнародного та європейського права.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Право Ради Європи» є формування у здобувачів вищої освіти системи знань про правові засади діяльності Ради Європи та механізми захисту прав людини в її межах, а також практичних навичок застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини.

Завдання вивчення дисципліни. Вивчення навчальної дисципліни «Право Ради Європи» передбачає досягнення таких основних завдань:

- розкрити поняття, джерела та систему права Ради Європи, її інституційну систему;
- охарактеризувати конвенційне право Ради Європи та позасудові контрольні механізми;
- ознайомити з організацією, суддівським корпусом і юрисдикцією Європейського суду з прав людини;
- сформувати навички підготовки заяви до ЄСПЛ, оцінювання її прийнятності та аналізу провадження в Суді;
- розкрити методи тлумачення Конвенції та зміст гарантованих нею прав;
- розкрити стандарти Ради Європи у кримінальному провадженні та підходи до відповідальності за воєнні злочини і злочин агресії;
- розкрити механізми виконання рішень Суду та застосування його практики в Україні.

Завдання курсу. У процесі опанування дисципліни «Право Ради Європи» здобувачі вищої освіти повинні:

- знати джерела права Ради Європи, її інституційну систему, організацію та юрисдикцію Європейського суду з прав людини;

- розуміти методи тлумачення Конвенції та зміст гарантованих нею прав, зокрема в кримінальному провадженні;
- уміти аналізувати практику Європейського суду з прав людини та застосовувати її у вирішенні юридичних завдань;
- володіти навичками складання заяви до ЄСПЛ та оцінювання її прийнятності;
- оцінювати відповідність національного законодавства й практики стандартам Ради Європи.

3. Результати навчання

ДРН2. Співвідносити систему цінностей Ради Європи (демократія, верховенство права, права людини) з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами у сфері захисту прав людини.
ДРН6. Обґрунтовано формулювати правову позицію у справах щодо порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи з посиланням на практику ЄСПЛ.
ДРН8. Оцінювати достовірність і надійність джерел права Ради Європи та практики ЄСПЛ (зокрема бази HUDOC), ефективно опрацьовувати й використовувати інформацію для наукових досліджень та практичної діяльності.
ДРН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування Європейським судом з прав людини положень Конвенції, зокрема у справах проти України.
ДРН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування та звернення до ЄСПЛ (підготовка заяви, оцінка прийнятності, виконання рішень Суду).

4. Структура курсу

Види та тематика навчальних занять
ЛЕКЦІЇ
Тема 1. Право Ради Європи: поняття, джерела, місце в системі права
1. Право Ради Європи як правова категорія. Концепція «двох європейських прав».
2. Acquis Ради Європи.
3. Джерела права Ради Європи: Статут, конвенції, акти Комітету міністрів, резолюції Парламентської асамблеї, висновки Венеційської комісії, практика Європейського суду з прав людини.
4. Співвідношення права Ради Європи з міжнародним публічним правом і правом Європейського Союзу.
5. Дія права Ради Європи в національному правопорядку України.
Тема 2. Рада Європи як міжнародна організація
1. Передумови створення Ради Європи. Статут (Лондонський договір) 1949 року.
2. Мета, цінності та принципи діяльності Ради Європи.
3. Членство: умови вступу, зобов'язання держав, моніторинг їх виконання.
4. Призупинення членства та виключення (статті 7 і 8 Статуту). Виключення російської федерації.
5. Статутні органи: Комітет міністрів, Парламентська асамблея, Генеральний секретар і Секретаріат.
6. Конгрес місцевих і регіональних влад, Комісар з прав людини, часткові угоди.
Тема 3. Конвенційне право Ради Європи та позасудові контрольні механізми
1. Укладення, набрання чинності та дія конвенцій Ради Європи. Застереження. Участь держав-нечленів і Європейського Союзу.
2. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія).
3. Моніторингові органи: GRECO, CPT, GRETA, GREVIO.

4. Рамкова конвенція про захист національних меншин. Європейська хартія місцевого самоврядування. 5. Галузеві конвенції: Конвенція Ов'єдо, Конвенція 108+, Будапештська конвенція, Рамкова конвенція про штучний інтелект.
Тема 4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та еволюція її контрольного механізму
1. Історія розробки та прийняття Конвенції 1950 року. 2. Конвенція як міжнародний договір: структура, протоколи, застереження. 3. Еволюція контрольного механізму: від Європейської комісії з прав людини до постійного Суду (Протокол № 11). 4. Реформи контрольного механізму Протоколами № 14 і № 15. 5. Реформа Суду та подолання його навантаження: конференції в Інтерлакені, Ізмірі, Брайтоні, Брюсселі, Копенгагені; пріоритетна політика Суду.
Тема 5. Європейський суд з прав людини: суддівський корпус і внутрішня організація
1. Вимоги до суддів (стаття 21 Конвенції). 2. Обрання суддів Парламентською асамблеєю (стаття 22), строк повноважень (стаття 23), незалежність і несумісність. 3. Пленарний суд, Голова Суду, секції. 4. Склади Суду: одноособовий суддя, комітети, палати, Велика палата (стаття 26). 5. Секретаріат Суду. Регламент Суду. Офіційні мови Суду.
Тема 6. Юрисдикція Європейського суду з прав людини
1. Юрисдикція <i>ratione personae</i>: держави-відповідачі, статус жертви. 2. Юрисдикція <i>ratione materiae</i>. 3. Юрисдикція <i>ratione loci</i>: поняття «юрисдикції» за статтею 1 Конвенції, екстериторіальна юрисдикція. 4. Юрисдикція <i>ratione temporis</i>. 5. Наслідки виключення держави з Ради Європи для юрисдикції Суду.
Тема 7. Звернення до Європейського суду з прав людини. Критерії прийнятності
1. Індивідуальні заяви (стаття 34) і міждержавні справи (стаття 33). 2. Форма та зміст заяви (правило 47 Регламенту Суду). 3. Критерії прийнятності (стаття 35): вичерпання національних засобів юридичного захисту, чотиримісячний строк звернення. 4. Інші підстави неприйнятності: явна необґрунтованість, відсутність значної шкоди, зловживання правом на подання заяви. 5. Тимчасові заходи (правило 39 Регламенту Суду).
Тема 8. Провадження в Європейському суді з прав людини. Рішення Суду
1. Стадії провадження: комунікація справи, письмова та усна процедура. 2. Втручання третіх сторін (стаття 36). Дружнє врегулювання (стаття 39) та одностороння декларація. 3. Велика палата: відмова палати від юрисдикції (стаття 30) і передання справи (стаття 43), роль колегії п'яти суддів. 4. Рішення Суду та їх остаточність (статті 42 і 44). Справедлива сатисфакція (стаття 41). 5. Пілотні рішення (правило 61 Регламенту Суду). 6. Консультативні висновки: стаття 47 Конвенції і Протокол № 16.
Тема 9. Тлумачення Конвенції та загальні принципи
1. Методи тлумачення: автономні поняття, еволюційне тлумачення (концепція «живого інструмента»), принцип ефективності. 2. Субсидіарність і свобода розсуду держави. 3. Негативні та позитивні обов'язки держави. 4. Обмеження прав: законність, легітимна мета, необхідність у демократичному суспільстві, пропорційність.

5. Відступ від зобов'язань (стаття 15), заборона зловживання правами (стаття 17), межі застосування обмежень (стаття 18).
Тема 10. Права, гарантовані Конвенцією
1. Право на життя, заборона катування, заборона рабства і примусової праці (статті 2–4). 2. Право на справедливий суд у цивільних справах (стаття 6 § 1). Право на ефективний засіб юридичного захисту (стаття 13). 3. Право на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8). 4. Свобода думки, совісті і релігії, свобода вираження поглядів, свобода зібрань та об'єднання (статті 9–11). 5. Захист власності (стаття 1 Першого протоколу). Заборона дискримінації (стаття 14, Протокол № 12).
Тема 11. Кримінальне провадження і воєнні злочини в праві Ради Європи
1. «Кримінальне обвинувачення» як автономне поняття. Гарантії статті 6 у кримінальних справах: презумпція невинуватості, права захисту, доступ до адвоката. 2. Затримання і тримання під вартою (стаття 5). 3. Принцип <i>nulla poena sine lege</i> (стаття 7). Протокол № 7: право на оскарження, компенсація за судову помилку, <i>ne bis in idem</i> . 4. Процесуальний обов'язок ефективного розслідування за статтями 2 і 3 Конвенції. 5. Воєнні злочини в практиці Суду (Kononov v. Latvia, Велика палата, 2010). Європейська конвенція про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів 1974 року. 6. Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України: Угода між Радою Європи та Україною 2025 року, розширена часткова угода, співвідношення з Міжнародним кримінальним судом.
Тема 12. Виконання рішень Європейського суду з прав людини. Україна в системі Конвенції
1. Обов'язковість рішень Суду (стаття 46). Індивідуальні та загальні заходи. 2. Нагляд Комітету міністрів за виконанням рішень. Процедура за статтею 46 § 4. 3. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Практика Суду як джерело права в Україні. 4. Європейський суд з прав людини і Суд Європейського Союзу. Приєднання ЄС до Конвенції. 5. Україна перед Судом: системні проблеми, пілотні рішення, міждержавні справи проти російської федерації.
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ
1. Право Ради Європи: поняття та джерела. Рада Європи як міжнародна організація. 2. Конвенційне право Ради Європи та позасудові контрольні механізми. 3. Конвенція та організація ЄСПЛ: суддівський корпус, склади Суду, реформи. 4. Юрисдикція ЄСПЛ: аналіз рішень щодо прийнятності <i>ratione personae, materiae, loci, temporis</i> . 5. Практикум: складання заяви до ЄСПЛ та оцінювання її прийнятності. 6. Провадження в ЄСПЛ: Велика палата, справедлива сатисфакція, пілотні рішення, консультативні висновки. 7. Тлумачення Конвенції: свобода розсуду, пропорційність, позитивні обов'язки. 8. Права, гарантовані Конвенцією: аналіз практики ЄСПЛ. 9. Кримінальне провадження та воєнні злочини: стандарти статей 5, 6, 7 і обов'язок ефективного розслідування. 10. Виконання рішень ЄСПЛ. Україна в системі Конвенції.

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Спеціально обладнана проектором аудиторія 10/305 або 10/311 для проведення лекційних та семінарських занять.

Для навчання необхідно мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Студент повинен мати активований акаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Office 365.

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90-100	Відмінно
75-89	Добре
60-74	Задовільно
0-59	Незадовільно

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та самостійної й індивідуальної робіт складатиме не менше 60 балів.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
лекції	контрольні завдання за кожною темою	усне опитування, бліц-опитування, тестування	підсумкове тестування	визначення загальної кількості балів за результатами поточних контролів; підсумкове тестування під час заліку
семінарські	контрольні завдання за кожною темою або індивідуальне завдання	усне опитування, оцінювання презентації виступ-презентація, робота в малих групах, реферат/есе; виконання завдань під час самостійної		

		роботи		
--	--	--------	--	--

6.3. Поточна успішність складається з оцінок за роботу на семінарських заняттях (участь у кожному занятті максимально може принести здобувачу вищої освіти 5 балів). Отримані бали на семінарських заняттях (максимально 40 балів) та бали за самостійну й індивідуальну роботу (максимально 20 балів) додаються до балів за підсумкову роботу (40 балів) та є складовими підсумкової оцінки з навчальної дисципліни. Максимальна кількість балів за курс складає 100 балів.

Залік, екзамен відбуваються у письмовій формі та складаються з 40 тестових запитань. Правильна відповідь на запитання тесту оцінюється у 1 балів. Загальна оцінка з навчальної дисципліни «Право Ради Європи» визначається за накопичувальною системою, тобто сума всіх балів, отриманих за виконання певного виду робіт студента.

6.4. Критерії оцінювання за роботу на семінарських заняттях: кожне семінарське заняття оцінюється максимально у 5 балів кожне, причому:

5 балів – повна і правильна відповідь, яка відповідає еталону; здобувач демонструє глибоке розуміння матеріалу, вміє наводити приклади з конвенцій та практики ЄСПЛ; викладення логічне, послідовне, граматично і стилістично правильне.

4 бали – відповідь у цілому правильна і відповідає еталону, але містить окремі неточності або несуттєві помилки.

3 бали – відповідь має стосунок до предмету запитання, проте не повністю відповідає еталону; матеріал відтворюється фрагментарно, без достатніх прикладів.

2 бали – відповідь поверхова, неповна, з численними неточностями; відсутні приклади чи посилання на нормативні акти та практику Суду.

1 бал – відповідь формальна, складається з окремих непов'язаних тверджень, практично не розкриває суті питання.

0 балів – відсутність відповіді.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність студентів є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі).

У разі порушення студентом академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика. Студенти повинні мати активовану університетську пошту. Обов'язком студента є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office 365.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком студента є робота з дистанційним курсом «Право Ради Європи».

Усі письмові запитання до викладача стосовно курсу мають надсилатися на університетську корпоративну електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять. Для студентів денної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності студент має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо студент захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Студентам, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших студентів, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Семінарські заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність або в період епідемій) навчання може відбуватись дистанційно – в онлайн-формі, за графіком, за погодженням з викладачем.

7.5. Бонуси. Студенти, які регулярно відвідували лекції (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та мають написаний конспект лекцій, отримують додатково 5 балів до результатів оцінювання до підсумкової оцінки.

7.6. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу студентам буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Право Ради Європи».

8. Ресурси і література:

Нормативні акти:

1. Статут Ради Європи від 5 травня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року (з протоколами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР.
4. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV.
5. Регламент Європейського суду з прав людини (Rules of Court). URL: <https://www.echr.coe.int>
6. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, від 26 листопада 1987 року.
7. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 1 лютого 1995 року.
8. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин від 5 листопада 1992 року.
9. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція) від 25 жовтня 2007 року.
10. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11 травня 2011 року.
11. Конвенція про кіберзлочинність (Будапештська конвенція) від 23 листопада 2001 року.
12. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (Конвенція № 108) та Протокол про внесення змін (108+).
13. Європейська конвенція про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів від 25 січня 1974 року (ETS № 82).
14. Угода між Радою Європи та Україною про заснування Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (зі Статутом Спеціального трибуналу) від 25 червня 2025 року.

Література:

1. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Київ: Реферат, 2006. 848 с.
2. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / за ред. О. Л. Жуковської. Київ, 2004.
3. Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посіб. Київ: Алерта.
4. Кузьма В. Право Ради Європи : навч. посіб. Харків : Право, 2024. 484 с.
5. Benoît-Rohmer F., Klebes H. Le droit du Conseil de l'Europe : vers un espace juridique européen. Strasbourg : Éditions du Conseil de l'Europe, 2005. 267 p.
6. Sudre F., Milano L., Pastre-Belda B., Schahmanèche A. Droit européen et international des droits de l'homme. Paris : PUF, 2025. 1049 p.
7. Посібники Ради Європи зі статей Конвенції (Guides on the Articles of the European Convention on Human Rights). URL: <https://www.echr.coe.int/case-law>
8. Право Ради Європи та практика Європейського суду з прав людини: навчально-методичні матеріали кафедри публічного права НТУ «ДП».

Електронні інформаційні ресурси:

1. <http://www.president.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Президента України.
2. <http://www.portal.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.mvs.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.

5. <http://www.court.gov.ua/vscourt> – офіційний веб портал судової влади в Україні
6. <http://www.scourt.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховного Суду України.
7. <http://www.sbu.gov.ua> – офіційний веб-сайт СБУ.
8. <http://www.gp.gov.ua> – офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
9. <http://www.minjust.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
10. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – єдиний реєстр судових рішень в Україні.
11. <http://www.vkka.gov.ua> – офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури.
12. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського.